УДК 37.091.2:658.512[58+54](001.4)
DOI https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.1.07

Благун С. С.

ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ФАРМАЦІЇ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті досліджується оцінювально-результативний блок моделі навчання фармацевтичної термінології, ботанічної і хімічної номенклатур із використанням інтерактивних технологій, який у своєму складі містить компоненти (мотиваційний, когнітивний та діяльнісний) та рівні (низький, середній, достатній та високий) професійної термінологічної компетентності майбутніх магістрів фармації. Обґрунтовано актуальність компетентнісного підходу у фармацевтичній освіті, який спрямований на підготовку компетентнісного фахівця, який здатен надавати фармацевтичну допомогу на якісному та високому рівні. Запропоновано визначення «професійної термінологічної компетентності», сутність якого полягає у використанні знань із фахової термінології, вміння та навички вживати точно і лінгвістично правильно терміни в усному й писемному професійному мовленні, ґрунтуючись на власній внутрішній мотивації та досвіді, усвідомлюючи необхідність самовдосконалення та саморозвитку. Проаналізовано мотиваційний компонент, який відображає наявність пізнавальних потреб, мотивів до самовдосконалення та безперервної самоосвіти; когнітивний, який характеризується глибиною та системністю теоретичних знань, які є основою для правильного утворення та вживання термінології і номенклатур; діяльнісний, який представлений навичками та уміннями граматично правильно утворювати, вживати та перекладати фармацевтичну термінологію, ботанічну та хімічну номенклатури. Визначено рівні ПТК (низький відображає недостатню сформованість компонентів ПТК; середній – неповну сформованість всіх компонентів ПТК; достатній – достатню сформованість усіх компонентів ПТК та високий – повну сформованість усіх компонентів ПТК).

Здійснено аналіз показників сформованості професійної термінологічної компетентності за мотиваційним, когнітивним та діяльнісним компонентами.

Ключові слова: *професійна термінологічна компетентність, мотиваційний компонент, когнітивний компонент, діяльнісний компонент, рівні ПТК, інтерактивні технології, магістр фармації.*

Сучасний напрям розвитку вищої медичної освіти в Україні включає вирішення проблеми підготовки кваліфікованих фахівців, як у галузі охорони здоров’я, так і в фармацевтичній галузі. Актуальними стають нові підходи до підготовки майбутніх магістрів фармації, а саме «компетентнісний підхід у фармацевтичній освіті», який має на меті підготовку компетентнісного фахівця, який здатен надавати фармацевтичну допомогу на якісному та високому рівні. Т. Д. Рева надає тлумачення поняття «компетентність фахівця фармацевтичної галузі» як: «динамічної комбінації знань, навичок та умінь, способів мислення, поглядів і цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність фахівця фармацевтичної галузі успішно проводити професійну та/або навчальну діяльність у з питань охорони здоров’я населення» [9, с. 219]. Таким чином, в системі медичної освіти України задля підготовки компетентнісного фахівця широко розповсюджуються різні види педагогічних технологій, інноваційні підходи. У нашому дослідженні ми використовуємо інтерактивні технології для формування професійної термінологічної компетентності майбутніх магістрів фармації.

Аналіз наукової літератури свідчить про високий інтерес дослідників до здійснення характеристики показників, критеріїв засвоєння студентами професійної та термінологічної лексики; її проводили такі вчені: І.Д. Бойчук, І.В. Власюк, Л.В. Вікторова, Н.С. Бородіна, В.Д. Борщовецька, Л.Л. Ритікова та інші. Науковці окреслюють загально-дидактичні принципи, на яких повинні формуватися термінологічні знання задля формування професійної термінологічної компетентності, а саме: принцип комунікативності, науковості, систематичності, ситуативності, текстовідповідності, наочності, принцип зв’язку теорії з практикою, індивідуальному підході до студентів; а також виділяють принципи навчання, якими конкретизуються термінологічні знання: принцип міждисциплінарності, модульності, креативності, індивідуалізації, орієнтації на майбутню професійну діяльність [6, с. 53]. Поняття «професійна термінологічна компетентність» розглядаємо як здатність фахівця відповідати вимогам професії та демонструвати належні особисті якості в ситуаціях професійного спілкування, використовуючи знання фахової термінології, вміння та навички вживати точно і лінгвістично правильно терміни в усному й писемному професійному мовленні, ґрунтуючись на власній внутрішній мотивації та досвіді, усвідомлюючи необхідність самовдосконалення та саморозвитку [11, с. 219].

Звернемося до аналізу розроблених критеріїв та показників професійної компетентності майбутнього фахівця. І.Д. Бойчук визначає такі структурні компоненти професійної компетентності фармацевта:

– особистісний, який характеризується мотивами, потребами, поставленими цілями та наявністю інтересу студентів до опанування та поглиблення знань з фахових дисциплін;

– когнітивний, який включає набуті необхідні для професійної діяльності й спілкування теоретико-методологічні знання у галузі гуманітарних та соціально-економічних, природничо-наукових та фахових дисциплін;

– практичний – характеризує сформованість професійних умінь, які визначені у галузевому стандарті підготовки фармацевтів;

– рефлексивний – відображає здатність застосовувати знання і вміння під час професійної фармацевтичної діяльності, давати оцінку результатам своєї діяльності, визначати рівень власного розвитку, досягнень; сформованість таких особистісних якостей: креативний підхід, ініціативність, впевненість у своїх знаннях та діях, критичний прогноз результатів своєї діяльності [3, с. 9].

Беручи до уваги компонентний склад професійної компетентності майбутнього фармацевта, І.Д. Бойчук у дисертаційному дослідженні окреслює критерії її сформованості: «мотиваційний, який охоплює сукупність мотивів щодо здобуття професії фармацевта; інформаційно-пізнавальний, який характеризує специфіку гуманітарних, соціально-економічних, природничо-наукових та професійних знань; операційно-дієвий, що передбачає володіння визначеними професійними вміннями; оцінно-рефлексивний, який визначається здатністю контролювати та оцінювати власну професійну діяльність» [3, с. 11].

Наступним важливим кроком є визначення основних складових професійної термінологічної компетентності. І.В. Власюк, пропонує у структурі професійно-термінологічної компетентності студентів економічних спеціальностей виділяти такі взаємозалежні компоненти:

– професійно-креативний, який характеризується «здатністю творчо мислити, діяти самостійно, генерувати оригінальні ідеї, оперативно приймати нестандартні та оптимальні рішення, наполегливо досягати поставленої мети та доступно презентувати великий масив інформації, використовуючи професійну лексику» [6, с. 27];

– професійно-діяльнісний відображає уміння грамотно використовувати професійну термінологію під час спілкування, майстерно перефразовувати та вживати професіоналізми [6, с. 28];

– мотиваційно-вольовий характеризується свідомою внутрішньою мотивацією до засвоєння термінологічних одиниць, бажанням навчатися задля власного професійного розвитку [6, с. 29];

– комунікативно-особистісний характеризується вмінням «грамотно та правильно висловлюватись, вміло оперувати професійною термінологією, вміти пояснити й донести інформацію до клієнта» [6, с. 31];

– когнітивно-пізнавальний, основою цього компоненту є знання (про професійну діяльність, про мову, про термінологію та професійне спілкування) [6, с. 32].

Для перевірки рівня сформованості професійної термінологічної компетентності І.В. Власюк формулює такі критерії та показники: критерій розвитку творчих здібностей; критерій результативності використання термінології; критерій професійної спрямованості та самовизначеності особистості; критерій вмотивованості вивчення фахової термінології; критерій розвитку вольових якостей; критерій обсягів термінологічних знань та критерій розвитку пізнавальних якостей [6, с. 37-38].

Розглядаючи професійну термінологічну компетентність майбутнього магістра фармації, ми дотримуємося класифікації компонентів за І.Д. Бойчук, але дещо змінюємо структуру, враховуючи особливості та специфіку термінологічної підготовки студентів фармацевтичного факультету.

Мета дослідження – здійснити характеристику рівнів та показників сформованості професійної термінологічної компетентності майбутніх магістрів фармації при вивченні фармацевтичної термінології, ботанічної і хімічної номенклатур із використанням інтерактивних технологій

Нами створена модель навчання фармацевтичної термінології, ботанічної і хімічної номенклатур із використанням інтерактивних технологій, яка складається із таких взаємопов'язаних блоків: цільовий, організаційно-технологічний, методичний та оцінювально-результативний [2]. Оцінювально-результативний блок містить компоненти та рівні професійної термінологічної компетентності. Розглянемо компоненти:

1). мотиваційний (характеризується наявністю пізнавального інтересу студентів до професійних фармацевтичних термінів, номенклатурних одиниць та фахових понять; наявністю пізнавально-комунікативних потреб; наявністю зовнішніх та внутрішніх мотивів засвоєння професійного термінологічного апарату з фармацевтичної термінології, ботанічної та хімічної номенклатури; бажання підвищити соціокультурний рівень) (Таблиця 1);

Таблиця 1

Характеристика рівнів мотиваційного компонента професійної термінологічної компетентності

Рівні	Показники
Низький	відсутня мотивація до вивчення латинської мови як дисципліни, що сприяє формуванню професійної термінологічної компетентності, потреба в ініціативі з боку інших
Середній	позитивна, але нестійка мотивація до вивчення латинської мови як дисципліни, що сприяє формуванню професійної термінологічної компетентності
Достатній	позитивна мотивація до вивчення латинської мови та розуміння дисципліни як такої, що сприяє формуванню професійної термінологічної компетентності
Високий	стійка професійна термінологічна мотивація, прагнення до самостійного розвитку та самовдосконалення, усвідомлення цінності вивчення латинської мови для формування професійної термінологічної компетентності

2). когнітивний (показниками є знання нормативної граматики латинської мови в межах необхідних для термінотворення, знання фармацевтичної термінології, ботанічної та хімічної номенклатури, а також їх якість, розуміння їх сутності та особливостей; здатність до синтезу, аналізу, узагальнення та структурування) (Таблиця 2);

Таблиця 2

Характеристика рівнів когнітивного компонента професійної термінологічної компетентності

Рівні	Показники
Низький	відсутність знань з лексики, нормативної граматики
Середній	не чітке володінням термінологією, студент інколи перекручує зміст номенклатурної одиниці чи терміна
Достатній	чітке та вільне володіння термінологією та номенклатурою, граматичними категоріями латинської мови, знання парадигм відмінювання
Високий	чітке та вільне володіння термінологією та номенклатурою, нормативною граматикою в обсязі, необхідному для термінотворення

3). діяльнісний (показниками є дієвість отриманих знань, сформованість практичних вмінь вживання та перекладу фармацевтичної термінології, ботанічної та хімічної номенклатури в усному і писемному мовленні) (Таблиця 3).

Таблиця 3

Характеристика рівнів діяльнісного компонента професійної термінологічної компетентності

Рівні	Показники
Низький	допущення грубих помилок при утворенні термінів, не вміння користуватися словником та здійснювати переклад з латинської мови й навпаки
Середній	виникнення труднощів при узгодженні та відмінюванні, допущення помилок при перекладі
Достатній	студент інколи відчуває незначні труднощі при відмінюванні, практично не допускає помилок при перекладі
Високий	студент швидко та впевнено узгоджує, відмінює терміни, здійснює переклад без помилок

Рівень сформованої професійно термінологічної компетентності визначаємо як:
– низький (недостатня сформованість всіх компонентів професійної термінологічної компетентності);
– середній (неповна сформованість всіх компонентів професійної термінологічної компетентності);
– достатній (достатня сформованість всіх компонентів професійної термінологічної компетентності);
– високий (повна сформованість всіх компонентів професійної термінологічної компетентності).

Низький рівень *мотиваційного критерію* характеризується недостатнім рівнем мотивації, потребою в ініціативі з боку інших, відсутня мотивація до вивчення латинської мови як дисципліни, що сприяє формуванню професійної термінологічної компетентності; *когнітивного критерію* характеризується відсутністю знань з лексики, нормативної граматики; *діяльнісного критерію*: допущення грубих помилок при утворенні термінів, не вміння користуватися словником та здійснювати переклад з латинської мови й навпаки (59% та менше правильних відповідей – оцінка «2»).

Середній рівень *мотиваційного критерію* характеризується позитивною, але нестійкою мотивацією до вивчення латинської мови як дисципліни, що сприяє формуванню професійної термінологічної компетентності; *когнітивного критерію* характеризується не чітким володінням термінологією, студент інколи перекручує зміст номенклатурної одиниці чи терміна; *діяльнісного критерію*: виникають труднощі при узгодженні та відмінюванні термінів, допущення помилок при перекладі (60% – 74% правильних відповідей – оцінка «3»).

Достатній рівень *мотиваційного критерію* характеризується позитивною мотивацією до вивчення латинської мови та розуміння дисципліни як такої, що сприяє формуванню професійної термінологічної компетентності; *когнітивного критерію* характеризується чітким та вільним володінням термінологією та номенклатурою, граматичними категоріями латинської мови, знання парадигм відмінювання; *діяльнісного критерію*: студент інколи відчуває незначні труднощі при відмінюванні термінів, практично не допускає помилок при перекладі (75% – 89% правильних відповідей – оцінка «4»).

Високий рівень *мотиваційного критерію* характеризується стійкою професійною термінологічною мотивацією, прагненням самостійного розвитку та самовдосконалення, усвідомленням цінності вивчення латинської мови для формування професійної термінологічної компетентності; *когнітивного критерію* характеризується чітким та вільним володінням термінологією та номенклатуорою, нормативною граматикою в обсязі, необхідному для термінотворення; *діяльнісного критерію*: студент швидко та впевнено узгоджує, відмінює терміни, здійснює переклад без помилок (90% – 100% правильних відповідей – оцінка «5»).

Висновки. Отже, на основі дослідження була розроблена модель навчання фармацевтичної термінології, ботанічної і хімічної номенклатур із використанням інтерактивних технологій, яка складається з таких бло-

ків: цільовий, організаційно-технологічний, методичний та оцінювально-результативний. Проведений аналіз оцінювально-результативного блоку дає змогу визначити рівні (низький, середній, достатній і високий) та показники сформованості професійної термінологічної компетентності майбутніх магістрів фармації за мотиваційним, когнітивним та діяльнісним компонентами. Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у оцінювані ефективності авторської методики навчання фармацевтичної термінології, ботанічної і хімічної номенклатур із використанням інтерактивних технологій.

Використана література:

1. Благун С. С. Формування професійної термінологічної компетентності майбутніх магістрів фармації засобами інтерактивних технологій *Пріоритетні напрями розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 7–8 серпня 2020 р.* Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2020. С. 93–95.
2. Благун С. С., Стучинська Н. В. Реалізація методики використання інтерактивних технологій у процесі навчання фармацевтичної термінології, ботанічної і хімічної номенклатур майбутніх магістрів фармації. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах (зб. наук. праць).* Запоріжжя: КПУ, 2020. Вип. 70. Т. 1. С. 142–146.
3. Бойчук І. Д. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх фармацевтів у коледжі: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир: Житомирський державний ун-т ім. І. Франка, 2010. 20 с.
4. Бородіна Н. С. Наукові засади професійного засвоєння лінгводидактичної термінології студентами філологічних факультетів: дис. канд. пед. наук: 13.00.02. Херсон: Херсонський державний ун-т., 2007. 283 с.
5. Борщовецька В. Д. Навчання студентів-економістів англійської фахової лексики: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02. Київ: *Київський* національний лінгвістичний ун-т., 2004. 20 с.
6. Власюк І. В. Формування професійно-термінологічної компетентності майбутніх економістів. *Педагогіка і психологія професійної освіти.* 2012. № 1. С. 50–58.
7. Вікторова Л. В. Формування професійно-термінологічної компетентності студентів вищих аграрних навчальних закладів у фаховій підготовці: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Чернігів: Чернігівський державний пед. ун-т. ім. Т. Шевченка, 2009. 257 с.
8. Рева Т. Д. Компетентнісно орієнтована вища фармацевтична освіта в Україні як умова якісної підготовки майбутнього провізора. *Освіта. Інноватика. Практика: науковий журнал.* 2016. № 1. С. 36–39.
9. Рева Т. Д. Теоретичні концепти компетентнісного підходу у фармацевтичній освіті. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія: Педагогічні науки.* 2016. Вип. № 1–2 (46–47). С. 127–131.
10. Ритікова Л. Л. Формування термінологічної компетентності майбутніх біотехнологів агропромислової та природоохоронної галузей. *Біоресурси і природокористування*. 2015. Вип. 7, № 1–2. С. 171–176.
11. Тур О. Термінологічна компетентність – важлива складова мовно-комунікативної компетентності сучасного документознавця. *Матеріали І Міжнародної наукової конференції «Інформація, комунікація, суспільство-2012», 25–28 квітня 2012 року, Львів*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. С. 218–219.

References:

1. Blahun S. S. (2020) Formuvannia profesiinoi terminolohichnoi kompetentnosti maibutnikh mahistriv farmatsii zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii [Formation of professional terminological competence of potential masters of pharmacy by means of interactive technologies] *Priorytetni napriamy rozvytku suchasnykh pedahohichnykh ta psykholohichnykh nauk : m*aterialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Odesa, 7–8 serpnia 2020 r. Odesa: HO «Pivdenna fundatsiia pedahohiky», S. 93–95.
2. Blahun S. S., Stuchynska N. V. (2020) Realizatsiia metodyky vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii u protsesi navchannia farmatsevtychnoi terminolohii, botanichnoi i khimichnoi nomenklatur maibutnikh mahistriv farmatsii [Implementation of the methodology for the testing of interactive technologies in the process of developing pharmaceutical terminology, botanical and chemical nomenclatures of the potential masters of pharmacy]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh* (zb. nauk. prats). Zaporizhzhia: KPU, Vyp. 70. T. 1. S. 142–146.
3. Boichuk I. D. (2010) Pedahohichni umovy profesiinoi pidhotovky maibutnikh farmatsevtiv u koledzhi [Pedagogical mind and professional training of the maybutny pharmacists at the college]: avtoref. dys. kand. ped. nauk: 13.00.04. Zhytomyr: Zhytomyrskyi derzhavnyi un-t im. I. Franka, 20 s.
4. Borodina N. S. (2007) Naukovi zasady profesiinoho zasvoiennia linhvodydaktychnoi terminolohii studentamy filolohichnykh fakultetiv [Science ambushes the professional mastery of linguodidactic terminology by students of philological faculties]: dys. kand. ped. nauk: 13.00.02. Kherson: Khersonskyi derzhavnyi un-t, 283 s.
5. Borshchovetska V. D. (2004) Navchannia studentiv-ekonomistiv anhliiskoi fakhovoi leksyky [Startup of students-economists of English faculty vocabulary]: avtoref. dys. kand. ped. nauk: 13.00.02. Kyiv: Kyivskyi natsionalnyi linhvistychnyi un-t., 20 s.
6. Vlasiuk I. V. (2012) Formuvannia profesiino-terminolohichnoi kompetentnosti maibutnikh ekonomistiv [Formation of professional and terminological competence of potential economies] Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity. № 1. C. 50–58.
7. Viktorova L. V. (2009) Formuvannia profesiino-terminolohichnoi kompetentnosti studentiv vyshchykh ahrarnykh navchalnykh zakladiv u fakhovii pidhotovtsi [Formation of professional and terminological competence of students in agricultural agricultural naval pledges at the faculty of preparation]: dys. kand. ped. nauk: 13.00.04. Chernihiv: Chernihivskyi derzhavnyi ped. un-t. im. T. Shevchenka,. 257 s.
8. Reva T. D. (2016) Kompetentnisno oriientovana vyshcha farmatsevtychna osvita v Ukraini yak umova yakisnoi pidhotovky maibutnoho provizora [Competently organized pharmaceutical education in Ukraine as an understanding of the preparation of the Maybut provincial]. Osvita. Innovatyka. Praktyka: naukovyi zhurnal. № 1. S. 36–39.
9. Reva T. D. (2016) Teoretychni kontsepty kompetentnisnoho pidkhodu u farmatsevtychnii osviti [Theoretical concept of a competent approach to pharmaceutical education]. Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. Seriia: Pedahohichni nauky. Vyp. № 1–2 (46–47). S. 127–131.
10. Rytikova L. L. (2015) Formuvannia terminolohichnoi kompetentnosti maibutnikh biotekhnolohiv ahropromyslovoi ta pryrodookhoronnoi haluzei [Formation of the terminological competence of the potential biotechnology in the agro-industrial and nature conservation halls] Bioresursy i pryrodokorystuvannia. Vyp. 7, № 1–2. S. 171–176.

11. Tur O. (2012) Terminolohichna kompetentnist – vazhlyva skladova movno-komunikatyvnoi kompetentnosti suchasnoho dokumentoznavtsia [Termological competence is important for the storage of mobile and communal competence of day-to-day document management] *Informatsiia, komunikatsiia, suspilstvo-2012 :* materialy I Mizhnarodnoi naukovoi konferentsii, 25–28 kvitnia 2012 roku, Lviv. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky,. S. 218–219.

Blahun S. S. The indicators of the formation of professional terminological competence of future masters of pharmacy using interactive technologies

The article investigates the evaluation and performance block of the model of teaching pharmaceutical terminology, botanical and chemical nomenclatures using interactive technologies, which contains components (motivational, cognitive and activity) and levels (low, medium, sufficient and high) of professional terminological competence of future masters pharmacy. The relevance of the competence approach in pharmaceutical education is substantiated, which is aimed at training a competence specialist who is able to provide pharmaceutical care at a high quality and high level. The definition of "professional terminological competence" is proposed, the essence of which is to use knowledge of professional terminology, skills and abilities to use accurately and linguistically correct terms in oral and written professional speech, based on their own internal motivation and experience, aware of the need for self-improvement and self-improvement. The motivational component is analyzed, which reflects the presence of cognitive needs, motives for self-improvement and continuous self-education; cognitive, which is characterized by the depth and systematization of theoretical knowledge, which is the basis for the correct formation and use of terminology and nomenclature; activity, which is represented by skills and abilities to grammatically correct the formation, use and translation of pharmaceutical terminology, botanical and chemical nomenclature. Levels of professional terminological competence are determined (low reflects insufficient formation of PTC components; medium – incomplete formation of all PTC components; sufficient – sufficient formation of all PTC components and high – complete formation of all PTC components).

The analysis of indicators of formation of professional terminological competence on motivational, cognitive and activity components is carried out.

A model for teaching pharmaceutical terminology, botanical and chemical nomenclatures using interactive technologies has been developed, which consists of the following blocks: target, organizational-technological, methodical and evaluation-effective.

Key words: *professional terminological competence, motivational component, cognitive component, activity component, PTC levels, interactive technologies, Master of Pharmacy.*